

Miklósi Márta

A CIVIL SZERVEZETEK SZEREPE ÉS HELYE A BÜNTETÉS-VÉGRE- HAJTÁSBAN KONFERENCIA

A Magyar Börtönügyi Társaság szervezésében megtartott „A civil szervezetek szerepe és helye a büntetés-végrehajtásban” című konferencia legfőbb célja a gyakorlati munka segítése, támogatása volt. Ezt a célt szolgálja az a mintegy 250 együttműködési megállapodás is, amely jelenleg érvényben van civil szervezetek és a büntetés-végrehajtási intézetek között. A fogvatartottak társadalomba való visszailleszkedésének sikeressége ugyanis nagyrészt attól függ, hogy a büntetés-végrehajtás rendszere mennyiben támogatott a folyamatos megújulást elősegítő külső szervezetek által.

RÖVIDEN

Prof. Dr. Mezey Barna, az ELTE rektora, a Magyar Börtönügyi Társaság elnöke a konferenciát megnyitó szavaiban hangsúlyozta, hogy az MBT civil szervezetként jött létre, alapvető célja az volt, hogy civil kapcsolatteremtési lehetőséget biztosítson a büntetés-végrehajtás rendszere iránt érdeklődők számára. Fontos a nonprofit szervezetekkel való viszony ápolása többek között a fogvatartottak külvilággal való kapcsolattartása, a családdal való viszonyának támogatása, a munkához való hozzáállásának alakítása miatt is. A büntetés-végrehajtás rendszerének igenis szüksége van ezekre a szervezetekre, mert ezen impulzusok biztosítása által hatékonyabbá válik a rendszer működése, a fogvatartottak társadalomba való reintegrálásának elősegítése.

Somogyvári Mihály bv. őrnagy, a BvOP Stratégiai, Elemzési és Tervezési főosztály vezetője „Civil szervezetek és a büntetés-végrehajtás – történeti hagyományok és a jelen nemzetközi trendjei” című előadásának első részében átfogó történeti ívet mutatott be a XVIII. századtól a napjainkig terjedő időszakra vonatkozóan, kiindulva abból a tényből, hogy a börtönök, társadalmi szervezetek kapcsolata egyáltalán nem új jelenség, hiszen a XVIII. század végi – XIX. század eleji megjelenésük a mai civil szervezetek előzményének tekinthető. Részletesen tárgyalta a hazai patronage egyesületek működésének sajátosságait, funkcióit, majd a XX. században a kelet- és nyugat-európai trendek, szervezetek jellemzőit, ezt követően áttért a nem állami szereplők beáramlására, a közmenedzsment megjelenésére, a rendszerváltás utáni új társadalmi szervezetek feltűnésére. Előadásának második részében a civil szervezetek büntetés-végrehajtás rendszerében betöltött szerepének sajátosságait mutatta be, három fő jellegzetességre hívva fel a figyelmet. Elkülönítette a segítő mechanizmusokra vonatkozó felelősséget, vagyis az államtól átvállalt szerepek felvállalásának feladatát; a társadalmi nyilvánosság biztosítását, valamint a nonprofit szervezetek strukturális jellegéből fakadó sajátos lehetőségek körét, hiszen dinamikusa, kevésbé kötött formája miatt egy-egy civil szervezet az állami intézmény valós alternatívájaként tud megjelenni. Előadásának harmadik részében bemutatta a brit és a kontinentális modell közötti fő különbségeket, majd a hazai, kissé megkésett gyakorlat elemzésével zárta előadását, kiemelve a projektfinanszírozás sajátosságait, az ad hoc források biztosításának jellemzőit és a szektor egészére jellemző állami függőség hatását.

Kóka Ágnes, az Add a kezed Közhasznú Egyesület „Családi kapcsolatok erősítése – bv. intézetek és a civilek együttműködése” című előadásában egy, a Norvég Civil Alap által támogatott projektet mutatott be. „Ha valakit börtönbe zárnak, az nem csak az egyén problémája, ugyanúgy érinti a családját, feleségét, férjét, és kiemelten a gyerekeit” – indította előadását Kóka Ágnes, az egyesület vezetője, hangsúlyozva, hogy a bebörtönzés hátrányos hatásrendszere hazánkban jelenleg közel 40 000 gyermeket érint. Az egyesület a családi kapcsolatok újjáépítését és segítését célul tűző programban 15 olyan családnak szervezett foglalkozásokat, ahol az édesanya a börtönbüntetését töltötte a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. A szakmai tevékenység részben a végrehajtási intézetekben élő nőkre, részben ezen anyák családtagjaira, közvetlen környezetére irányul. Az előadásból a résztvevők megismerhették a projekt legfontosabb programelemeit, így részletes betekintést nyertünk a meseterápia, a családfejlesztő tréning, az életvezetési tanácsok és a családi mentorálás pozitív hatásaira vonatkozóan. A program részeként az egyesület egy családi napot szervezett, amelynek keretében 15 fogvatartott édesanya találkozhatott gyermekeivel Felsőtár-

kányban – mégpedig rendhagyó módon civil ruhában –, és tölthetett el egy közösségi élményekben gazdag napot családja körében. A program egyértelműen csökkentette a családtagok, gyermekek szorongását, segített objektív képet kialakítani a hozzátartozókban a fogvatartás körülményeiről, emellett eredményeként körvonalazódni látszik a szabadulás utáni családi kapcsolatok helyreállításának lehetősége is.

Márton Andrea, a Budapesti RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat intézményvezetője „A Szolgálat tevékenysége a büntetés-végrehajtásban” című előadásában bemutatta a börtönökben folytatott karitatív munka teológiai hátterét. Szervezetük, a Katolikus Karitás Szzenvedélybeteg-segítő Szolgálata 1992-ben jött létre szenvedélybetegek, hozzátartozók és környezetük megsegítésére. Hazánkban nyolc városban – Budapesten, Szombathelyen, Székesfehérváron, Egerben, Debrecenben, Győrben, Kecskeméten és Szekszárdon – működik RÉV Szolgálat. Az előadásból megtudhattuk, hogy milyen szoros és élő kapcsolatot ápol a szervezet a börtönökkel, amely munka keretében munkatársaik megelőző, felvilágosító előadásokat tartanak fogvatartottak számára, és segítik a szenvedélybeteg elítéltek mindennapi életét a börtönök falain belül. Ezen célok elérése érdekében a RÉV együttműködik a Váltó-Sáv Alapítvánnyal, közös kutatásokat folytatnak, az elítéltek és az állomány számára egyaránt előadás-sorozatokat tartanak a Budapesti Fegyház és Börtönben, a Kalocsai Fegyház és Börtönben, valamint a Tököli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben.

Suha Tamás, a RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat egri központjának vezetője elmondta, hogy 2007 óta komplex programot működtetnek a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézettel. Feladatuk a szenvedélybetegségben élők kezelése, mégpedig a meglévő kockázatok redukálása és az ártalomcsökkentés segítségével. A Szolgálat egyéni terápiás folyamatot, valamint csoportos foglalkozásokat is biztosít a fogvatartottak számára, így a szakemberek a női és férfi dropprevenció csoport mellett 10 alkalmas zeneterápiás programot is tartanak a börtön falain belül. A fő cél ezekkel a foglalkozásokkal és csoportokkal annak elérése, hogy a fogvatartottak szabadulás után szermentes életet tudjanak élni. 2014-ben egy nagyon érdekes és hasznos kutatást folytattak, amelynek célja egyrészt az elítéltek szerhasználati szokásainak feltérképezése, másrészt a személyi állomány a büntetés-végrehajtási intézetben történő kábítószer-használatra vonatkozó véleményének feltárása, harmadrészt a RÉV munkájára vonatkozó visszajelzések megismerése volt. A vizsgálatban 120 főt kérdeztek meg, 60 főt a személyi állományból, 60 főt a fogvatartottak közül, mégpedig kérdőíves vizsgálat keretében. A kutatás feltárta a legális és illegális droghasználati szokásokat, a kábítószerhez zárt intézetben történő hozzájutás sajátosságait, illetve a segítségkérés lehetőségeit a börtön falain belül és azon kívül. A vizsgálat rávilágított, hogy mind a fogvatartottak, mind a személyi állomány meglátása szerint szükség van a Szolgálatra, azt mindkét csoport nagyon hasznosnak, munkájukat hatékonynak és eredményesnek ítélte.

Dr. Nagy Sándor, a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének vezetője „A fogvatartottak kapcsolattartása a társadalommal – a fogyatékkal élők segítségével” című előadásában részletesen bemutatta, milyen módon tud segítséget nyújtani Szövetségük a fogvatartottak társadalomba való visszailleszkedésében. A Szövetség szoros kapcsolatban áll a Tiszaöldi Országos Büntetés-végrehajtási Intézettel, a Tököli

Országos Büntetés-végrehajtási Intézettel, a Debreceni Javítóintézettel és a Szirmabesenyői Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetével. Ezekben az intézetekben elsősorban szemléletformálás és jótételi programok segítségével járulnak hozzá a fogvatartottak sikeresebb reintegrációjához. Esélyteremtő foglalkozások során megismertetik az elítéltekkel, miként jutnak információhoz a mindennapokban a vakok és gyengén látók, ehhez milyen életvitelt segítő eszközöket használnak, hogyan tudnak ilyen módon a hétköznapiakban boldogulni. A helyzet érzékeltetésére szervezett gyakorlatok során az elítéltek megpróbálták bekötött szemmel tájékozódni, vagy egyszerű rutinfeladatokat ellátni, így átérezhették a látássérült emberek életének nehézségeit. Szintén érdekes eszközként jelent meg az egyik ilyen intézetben (Szirmabesenyőn) a fiatalkorú fogvatartottakra bízott vakvezető kutya tanoncok nevelése, gondozása, engedelmességre tanítása, amely tevékenység hasznosnak bizonyult a szociális képességek fejlesztéséhez, az elítéltek kommunikatívabbá válásának elősegítéséhez. Előadása végén Dr. Nagy Sándor bizonyos szempontok mentén párhuzamba állította a fogvatartottakat és a fogvatékkal élőket. Véleménye szerint mindkét csoport hátrányos helyzetű, esetükben kiemelt szerephez jut az integráció sikeres megvalósítása, a cél a társadalomba való visszavezetés. Reintegrációjukhoz elengedhetetlenül fontos a befogadó társadalom, aminek kialakulásához nagyban hozzájárulnak az ilyen jellegű közös programok, sajátos kezdeményezések.

Juhászné Kincses Helén, a Magyar Vöröskereszt Nógrád Megyei Szervezetének igazgatója „A civil szervezetek szerepe és helye a büntetés-végrehajtásban – Mit tehet a Magyar Vöröskereszt?” című előadásában kiemelte, szervezetük harminc éve működik együtt a büntetés-végrehajtás rendszerével, követve mottójukat: „Ments életet, válts szemléletet!” A Vöröskereszt mindig is a segítségre szoruló emberek érdekében cselekedett, részt vett a humanitárius segítségnyújtásban, és döntéshozó fórumokon törekedett arra, hogy kifejezésre juttassa a sebezhető emberek érdekeit. Igyekezett közvetíteni a fogvatartottak és a társadalom között, elősegítve a szabadulók elítéltek társadalomba való visszailleszkedését, mégpedig sokszínű programok által. Így beszélgetés-sorozatot kezdeményeztek a fogvatartottakkal a civil életről, elsősegélynyújtási ismeretekben részesítették őket, véradást szerveztek a személyi állomány körében, pszichoszociális segítségnyújtást biztosítottak, kézműves foglalkozásokat tartottak, adományokat gyűjtöttek, közös foglalkozásokat szerveztek. Sajátos célcsoport a szabadulók köre, a Vöröskereszt őket is kiemelten segíti ruházattal, élelmiszerral, utazási költség támogatásával, hajléktalanszállón szállás biztosításával, illetve bizonyos esetekben munkalehetőség felajánlásával. A társadalom befogadóbbá válása érdekében is lépéseket tesznek, így részt vesznek – elsősorban a szabaduló fogvatartottakra vonatkozó – szemléletformálásban, az előítéletesség leküzdésében, a bizalomépítésben és a motiválásban egyaránt.

Csóti András bv. altábornagy, országos parancsnok záró szavaiban a büntetés-végrehajtás reintegrációs feladatköre kapcsán egy kulcsszót emelt ki a büntetés-végrehajtás rendszerére vonatkozóan: az együttműködést, mégpedig az állami szervekkel, a nem kormányzati civil szervezetekkel, valamint a fogvatartottakkal egyaránt. Konferenciát záró mondatában hangsúlyozta, hogy az együttműködés feltételei megvannak, önzetlen, elhivatott, küldetéstudattal rendelkező szervezetek, valamint kiváló kollégák munkája biztosítja a sikeres közös munkát.